

Layihənin istiqaməti: Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

№ 103 (2137) 12 sentyabr 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kəndli İctimaiyyəti Vəsitiyətinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu

Tariximizi vərəqlədikcə onun hər səhifəsində müəyyən hadisələrin, müəyyən gerçəkliklərin və ən vacibi isə bizi özümüzlə və dünyaya təqdim edən real faktların şahidi oluruq. Bax, bu mənada bu gün Azərbaycanın zorla cəlb olunduğu müharibənin tarixinə nəzər salsaq, onda həmin tarixin bizə verdiyi bilgiler gerçəkliyin özü kimi köməyimizə çatır.

Yəni söhbət Qarabağın dağlıq hissəsindən gedəndə onda birmənalı şəkildə məlum olur ki, bu, Azərbaycanın böyük ərazisinin bir parçasıdır. Hətta coğrafiya xəritəsini gözümlərdən önünə gətirəndə, Dağlıq Qarabağ böyük Azərbaycanın tam ortasında yerləşən bir hissədir. Və sadəcə bir təbii prosesin tərkib hissəsi olaraq həmin ərazi Qarabağın aran hissəsindən fərqli olaraq yüksəklikdə, dağlıq bir ərazidə özünü ifadə edibdi. Və bununla da Qarabağın dağlıq hissəsi aran hissəsindən fərqlənib. Həm də sadəcə, ekoloji bir bölgə olmaqla. Və bir daha vurğulayıram ki, dağlıq və düzənlik hissələr özü-özlüyündə həmin o qeyd etdiyimiz böyük Azərbaycanın bir parçasıdır. Tarixə nəzər salanda, onu da öyrənirik ki, Sovet İttifaqı yaranandan sonra, yəni oktyabr inqilabının təntənəsi olaraq, 1923-cü ildə həmin bu ərazi Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti üçün rəsmiləşdirilib və Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının tərkibində muxtariyyət statusu əraziyə çevrilibdi. Həmin rəsmi sənədlərdə və xüsusilə də ermənilərin və Sovet İttifaqını idarə edən ermənipərəstlərin, bir də Rusiyanın Qafqazdakı maraqlarının müdafiəçilərinin təşəbbüsü ilə rəsmiləşən bu sənəd 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı baş qaldıran torpaq iddiasının səbəblərindən birinə çevrildi. Necə deyərlər, zamanında göz yumduğumuz haqsızlıq sonda bizə böyük bəlalər gətirdi... həm də bu gün də gətirməkdədir!

Yəni söhbət Qarabağın dağlıq hissəsindən gedəndə onda birmənalı şəkildə məlum olur ki, bu, Azərbaycanın böyük ərazisinin bir parçasıdır. Hətta coğrafiya xəritəsini gözümlərdən önünə gətirəndə, Dağlıq Qarabağ böyük Azərbaycanın tam ortasında yerləşən bir hissədir. Və sadəcə bir təbii prosesin tərkib hissəsi olaraq həmin ərazi Qarabağın aran hissəsindən fərqli olaraq yüksəklikdə, dağlıq bir ərazidə özünü ifadə edibdi. Və bununla da Qarabağın dağlıq hissəsi aran hissəsindən fərqlənib. Həm də sadəcə, ekoloji bir bölgə olmaqla. Və bir daha vurğulayıram ki, dağlıq və düzənlik hissələr özü-özlüyündə həmin o qeyd etdiyimiz böyük Azərbaycanın bir parçasıdır. Tarixə nəzər salanda, onu da öyrənirik ki, Sovet İttifaqı yaranandan sonra, yəni oktyabr inqilabının təntənəsi olaraq, 1923-cü ildə həmin bu ərazi Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti üçün rəsmiləşdirilib və Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının tərkibində muxtariyyət statusu əraziyə çevrilibdi. Həmin rəsmi sənədlərdə və xüsusilə də ermənilərin və Sovet İttifaqını idarə edən ermənipərəstlərin, bir də Rusiyanın Qafqazdakı maraqlarının müdafiəçilərinin təşəbbüsü ilə rəsmiləşən bu sənəd 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı baş qaldıran torpaq iddiasının səbəblərindən birinə çevrildi. Necə deyərlər, zamanında göz yumduğumuz haqsızlıq sonda bizə böyük bəlalər gətirdi... həm də bu gün də gətirməkdədir!

Yəni söhbət Qarabağın dağlıq hissəsindən gedəndə onda birmənalı şəkildə məlum olur ki, bu, Azərbaycanın böyük ərazisinin bir parçasıdır. Hətta coğrafiya xəritəsini gözümlərdən önünə gətirəndə, Dağlıq Qarabağ böyük Azərbaycanın tam ortasında yerləşən bir hissədir. Və sadəcə bir təbii prosesin tərkib hissəsi olaraq həmin ərazi Qarabağın aran hissəsindən fərqli olaraq yüksəklikdə, dağlıq bir ərazidə özünü ifadə edibdi. Və bununla da Qarabağın dağlıq hissəsi aran hissəsindən fərqlənib. Həm də sadəcə, ekoloji bir bölgə olmaqla. Və bir daha vurğulayıram ki, dağlıq və düzənlik hissələr özü-özlüyündə həmin o qeyd etdiyimiz böyük Azərbaycanın bir parçasıdır. Tarixə nəzər salanda, onu da öyrənirik ki, Sovet İttifaqı yaranandan sonra, yəni oktyabr inqilabının təntənəsi olaraq, 1923-cü ildə həmin bu ərazi Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti üçün rəsmiləşdirilib və Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının tərkibində muxtariyyət statusu əraziyə çevrilibdi. Həmin rəsmi sənədlərdə və xüsusilə də ermənilərin və Sovet İttifaqını idarə edən ermənipərəstlərin, bir də Rusiyanın Qafqazdakı maraqlarının müdafiəçilərinin təşəbbüsü ilə rəsmiləşən bu sənəd 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı baş qaldıran torpaq iddiasının səbəblərindən birinə çevrildi. Necə deyərlər, zamanında göz yumduğumuz haqsızlıq sonda bizə böyük bəlalər gətirdi... həm də bu gün də gətirməkdədir!

Yəni söhbət Qarabağın dağlıq hissəsindən gedəndə onda birmənalı şəkildə məlum olur ki, bu, Azərbaycanın böyük ərazisinin bir parçasıdır. Hətta coğrafiya xəritəsini gözümlərdən önünə gətirəndə, Dağlıq Qarabağ böyük Azərbaycanın tam ortasında yerləşən bir hissədir. Və sadəcə bir təbii prosesin tərkib hissəsi olaraq həmin ərazi Qarabağın aran hissəsindən fərqli olaraq yüksəklikdə, dağlıq bir ərazidə özünü ifadə edibdi. Və bununla da Qarabağın dağlıq hissəsi aran hissəsindən fərqlənib. Həm də sadəcə, ekoloji bir bölgə olmaqla. Və bir daha vurğulayıram ki, dağlıq və düzənlik hissələr özü-özlüyündə həmin o qeyd etdiyimiz böyük Azərbaycanın bir parçasıdır. Tarixə nəzər salanda, onu da öyrənirik ki, Sovet İttifaqı yaranandan sonra, yəni oktyabr inqilabının təntənəsi olaraq, 1923-cü ildə həmin bu ərazi Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti üçün rəsmiləşdirilib və Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının tərkibində muxtariyyət statusu əraziyə çevrilibdi. Həmin rəsmi sənədlərdə və xüsusilə də ermənilərin və Sovet İttifaqını idarə edən ermənipərəstlərin, bir də Rusiyanın Qafqazdakı maraqlarının müdafiəçilərinin təşəbbüsü ilə rəsmiləşən bu sənəd 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı baş qaldıran torpaq iddiasının səbəblərindən birinə çevrildi. Necə deyərlər, zamanında göz yumduğumuz haqsızlıq sonda bizə böyük bəlalər gətirdi... həm də bu gün də gətirməkdədir!

Yəni söhbət Qarabağın dağlıq hissəsindən gedəndə onda birmənalı şəkildə məlum olur ki, bu, Azərbaycanın böyük ərazisinin bir parçasıdır. Hətta coğrafiya xəritəsini gözümlərdən önünə gətirəndə, Dağlıq Qarabağ böyük Azərbaycanın tam ortasında yerləşən bir hissədir. Və sadəcə bir təbii prosesin tərkib hissəsi olaraq həmin ərazi Qarabağın aran hissəsindən fərqli olaraq yüksəklikdə, dağlıq bir ərazidə özünü ifadə edibdi. Və bununla da Qarabağın dağlıq hissəsi aran hissəsindən fərqlənib. Həm də sadəcə, ekoloji bir bölgə olmaqla. Və bir daha vurğulayıram ki, dağlıq və düzənlik hissələr özü-özlüyündə həmin o qeyd etdiyimiz böyük Azərbaycanın bir parçasıdır. Tarixə nəzər salanda, onu da öyrənirik ki, Sovet İttifaqı yaranandan sonra, yəni oktyabr inqilabının təntənəsi olaraq, 1923-cü ildə həmin bu ərazi Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti üçün rəsmiləşdirilib və Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının tərkibində muxtariyyət statusu əraziyə çevrilibdi. Həmin rəsmi sənədlərdə və xüsusilə də ermənilərin və Sovet İttifaqını idarə edən ermənipərəstlərin, bir də Rusiyanın Qafqazdakı maraqlarının müdafiəçilərinin təşəbbüsü ilə rəsmiləşən bu sənəd 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı baş qaldıran torpaq iddiasının səbəblərindən birinə çevrildi. Necə deyərlər, zamanında göz yumduğumuz haqsızlıq sonda bizə böyük bəlalər gətirdi... həm də bu gün də gətirməkdədir!

Yəni söhbət Qarabağın dağlıq hissəsindən gedəndə onda birmənalı şəkildə məlum olur ki, bu, Azərbaycanın böyük ərazisinin bir parçasıdır. Hətta coğrafiya xəritəsini gözümlərdən önünə gətirəndə, Dağlıq Qarabağ böyük Azərbaycanın tam ortasında yerləşən bir hissədir. Və sadəcə bir təbii prosesin tərkib hissəsi olaraq həmin ərazi Qarabağın aran hissəsindən fərqli olaraq yüksəklikdə, dağlıq bir ərazidə özünü ifadə edibdi. Və bununla da Qarabağın dağlıq hissəsi aran hissəsindən fərqlənib. Həm də sadəcə, ekoloji bir bölgə olmaqla. Və bir daha vurğulayıram ki, dağlıq və düzənlik hissələr özü-özlüyündə həmin o qeyd etdiyimiz böyük Azərbaycanın bir parçasıdır. Tarixə nəzər salanda, onu da öyrənirik ki, Sovet İttifaqı yaranandan sonra, yəni oktyabr inqilabının təntənəsi olaraq, 1923-cü ildə həmin bu ərazi Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti üçün rəsmiləşdirilib və Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının tərkibində muxtariyyət statusu əraziyə çevrilibdi. Həmin rəsmi sənədlərdə və xüsusilə də ermənilərin və Sovet İttifaqını idarə edən ermənipərəstlərin, bir də Rusiyanın Qafqazdakı maraqlarının müdafiəçilərinin təşəbbüsü ilə rəsmiləşən bu sənəd 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı baş qaldıran torpaq iddiasının səbəblərindən birinə çevrildi. Necə deyərlər, zamanında göz yumduğumuz haqsızlıq sonda bizə böyük bəlalər gətirdi... həm də bu gün də gətirməkdədir!

sonradan yaradılmış Ermənistan Respublikası özünün məkirli, işğalçı siyasətini davam etdirməklə, Azərbaycan torpaqlarını özünü külləşdirməyə çalışır."

Amma əsl həqiqətləri, tarixi gerçəklikləri gizlətmək mümkün deyil. Tarixdən də məlumdur ki, sovet dönməsində adı dəyişdirilən və bu gün isə qondarma respublikanın paytaxtı adlandırılan həmin Stepanakert şəhərinin özülü Xankəndi kimi mövcud olubdu. Yəni tarixi sənədlərdən də məlumdur ki, Qarabağ xanlığının baş bilənləri tərəfindən xan ailəsinin istirahəti üçün salınmış bu məkan öncə kənd, son-

hissəni də Xankəndində yerləşdirməklə milli məsələlərdə öz istədiyi niyyətləri reallaşdırmağı bacarmışdı.

Arxiv materiallarına üz tutanda məlum olur ki, 1900-cü ilin əhalinin siyahıya alınma sənədlərində göstərilir ki, Xankəndində 3000 insan yaşayırdı. Bu adamların da təhsil problemi də çar Rusiyası tərəfindən həll edilirdi. Çar Rusiyası bölgədə ruslar və ermənilər üçün məktəb də açmışdılar. Ermənilərin və rusların Xankəndində yerləşdirilməsinə baxmayaraq, buradakı xan nəslindən olanların, eləcə də digər azərbaycanlıların da yaşamaqda davam edirdilər. Yəni bütün təz-

birmənalı şəkildə göstərir ki, bizə qarşı torpaq iddiasında olan düşmən öz məqsədinə çatmaq üçün körpələrin, qadınların, qocaların qətlamından da çəkinmir. Bu vəhşilik, bu insanlığa yaraşmayan hərəkətlər isə öz növbəsində 1988-ci ilin hadisələrinə gəlib söykəndi. Artıq Muxtar Vilayətdə Ermənistanla birləşdirmə çağırışları sonda SSRİ hökumətinin, onun rəhbəri Qorbaçovun, həmçinin erməni lobbisinin dəstəyi ilə qədim Azərbaycan torpaqlarının işğalına səbəb oldu. Öncə İrəvandan, sonra isə Qarabağdan köçlər başladı. Əgər konkret faktlara diqqət yetirsək görərik ki, 1988-1989-cu illərdə er-

önə çıxmasına səbəb oldu. Çox təəssüf ki, ermənilər göstərilən bu qayğı və diqqəti, yaradılan şəraiti öz düşüncələriylə qiymətləndirdilər. Nəticədə Qarabağın işğalı başladı ki, bu işğalın da arxasında həmin o gizli planlar dayanırdı.

Bəli, bu gün Xankəndi işğal altında olmasına baxmayaraq, bu ərazi Azərbaycanın tərkib hissələrindən biridir. Orada yerləşdirilən terrorçu dəstələr bu ərazidən həm də narkotik vasitələrin istehsalı və yayımı üçün də istifadə edirlər. Lakin dünyanın ikili standartı hələlik Qarabağdakı özbaşınalılara və qanunsuzluqlara son qoymağa

XANIN KƏNDİ

tirsək, Dağlıq Qarabağ böyük Azərbaycanın tam ortasında yerləşən bir hissədir. Və sadəcə bir təbii prosesin tərkib hissəsi olaraq həmin ərazi Qarabağın aran hissəsindən fərqli olaraq yüksəklikdə, dağlıq bir ərazidə özünü ifadə edibdi. Və bununla da Qarabağın dağlıq hissəsi aran hissəsindən fərqlənib. Həm də sadəcə, ekoloji bir bölgə olmaqla. Və bir daha vurğulayıram ki, dağlıq və düzənlik hissələr özü-özlüyündə həmin o qeyd etdiyimiz böyük Azərbaycanın bir parçasıdır. Tarixə nəzər salanda, onu da öyrənirik ki, Sovet İttifaqı yaranandan sonra, yəni oktyabr inqilabının təntənəsi olaraq, 1923-cü ildə həmin bu ərazi Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti üçün rəsmiləşdirilib və Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının tərkibində muxtariyyət statusu əraziyə çevrilibdi. Həmin rəsmi sənədlərdə və xüsusilə də ermənilərin və Sovet İttifaqını idarə edən ermənipərəstlərin, bir də Rusiyanın Qafqazdakı maraqlarının müdafiəçilərinin təşəbbüsü ilə rəsmiləşən bu sənəd 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı baş qaldıran torpaq iddiasının səbəblərindən birinə çevrildi. Necə deyərlər, zamanında göz yumduğumuz haqsızlıq sonda bizə böyük bəlalər gətirdi... həm də bu gün də gətirməkdədir!

Hələ çar Rusiyası dövründə, yəni Güllüstan müqaviləsinə qədər Rusiya bütün Azərbaycanı, o cümlədən də Qarabağ xanlığının ərazisini böyük maraq göstərmişdir. Və Qarabağ xanlığının işğalından sonra bu ərazini bir növü özünün dayaq nöqtəsinə çevirmək məqsədilə planlı şəkildə qonşu ölkələrdən, xüsusilə İrəvandan, Türkiyədən Dağlıq Qarabağ ərazisinə ermənilərin köçürülməsi əməliyyatı gerçəkləşdirilmişdir.

Sənədlər sübut edir ki, 1847-ci ildə Xankəndində cəmi 80 erməni, 52 rus ailəsi yaşayırdı ki, onlar da yerli əhalinin içərisində heç cür diqqəti çəkmə bilmirdi. Faiz baxımından bu adamlar özlərində heç nəyi ifadə etmədilər. Lakin çar Rusiyası işğaldan sonra burada öz ordusu üçün xüsusi kazarmaların tikintisinə başladı. Çox keçmədi ki, Qafqaz Suvari Diviziyasının hərbiçiləri burada onlar üçün tikilmiş hərbi ərazidə yerləşməklə Dağlıq Qarabağın torpaqlarında ermənilərin yerləşdirilməsinə təkən verdi. Yəni bir az da dəqiq ifadə etsək, rus əsgərlərinin burada olması əraziyə ermənilərin axınını sürətləndirdi.

Yeri gəlmişkən, onu da qeyd edim ki, sovet hökuməti Moskva çarizminin hərbi siyasətini davam etdirərək məşhur qətləyənçiyə və Qaradağlı, Xocalı qırğınlarında böyük rol oynamış hərbi

ra müəyyən zaman keçdikdən sonra qəsəbəyə çevrilmiş və nəhayət, sovet dönməsində bura daha da inkişaf etdirilərək artıq Azərbaycanın ən gənc şəhərlərindən biri olmuşdur. Amma xalqın və tarixin yaddaşında bu ərazi Stepanakert deyil, Xankəndi kimi qalmışdır.

Hələ çar Rusiyası dövründə, yəni Güllüstan müqaviləsinə qədər Rusiya bütün Azərbaycanı, o cümlədən də Qarabağ xanlığının ərazisini böyük maraq göstərmişdir. Və Qarabağ xanlığının işğalından sonra bu ərazini bir növü özünün dayaq nöqtəsinə çevirmək məqsədilə planlı şəkildə qonşu ölkələrdən, xüsusilə İrəvandan, Türkiyədən Dağlıq Qarabağ ərazisinə ermənilərin köçürülməsi əməliyyatı gerçəkləşdirilmişdir.

Sənədlər sübut edir ki, 1847-ci ildə Xankəndində cəmi 80 erməni, 52 rus ailəsi yaşayırdı ki, onlar da yerli əhalinin içərisində heç cür diqqəti çəkmə bilmirdi. Faiz baxımından bu adamlar özlərində heç nəyi ifadə etmədilər. Lakin çar Rusiyası işğaldan sonra burada öz ordusu üçün xüsusi kazarmaların tikintisinə başladı. Çox keçmədi ki, Qafqaz Suvari Diviziyasının hərbiçiləri burada onlar üçün tikilmiş hərbi ərazidə yerləşməklə Dağlıq Qarabağın torpaqlarında ermənilərin yerləşdirilməsinə təkən verdi. Yəni bir az da dəqiq ifadə etsək, rus əsgərlərinin burada olması əraziyə ermənilərin axınını sürətləndirdi.

Yeri gəlmişkən, onu da qeyd edim ki, sovet hökuməti Moskva çarizminin hərbi siyasətini davam etdirərək məşhur qətləyənçiyə və Qaradağlı, Xocalı qırğınlarında böyük rol oynamış hərbi

viqlərə baxmayaraq, torpağın əsl sahibləri Xankəndini tərk etməmişdilər.

Tarixin cümhuriyyət dövründə də bu ərazidə oktyabr inqilabının təsiri öz izlərini buraxdı. Belə ki, fürsətdən istifadə edən köçkün, konkret desək, xaricdən, xüsusilə İrəvandan gətirilən Dağlıq Qarabağda yerləşdirilən ermənilər Rusiyada baş verən hadisələrdən ruhlanaraq, Xankəndi ərazisində qondarma Ermənistan dövləti yaratdıqlarını elan etdilər.

Və onlar Naxçıvan, Zəngəzur, Dağlıq Qarabağ ərazilərini özləri üçün Ermənistan dövləti kimi qələmə verməyə və Azərbaycana qarşı torpaq iddialarını səsləndirməyə başladılar. İş elə gətirdi ki, bu ermənilər daha sonra bir az da irəli gedib Bakı, Şamaxı, Quba, Göyçay, Göyçə, Zəngəzur və digər qırğınları törətməkdən də çəkinmədilər. Və onların törətdikləri bu qırğınlar Azərbaycan xalqının tarixində silinməz iz buraxdı. Və bu gün də həmin qırğınların bariz nəticələri qazıntılar zamanı üzə çıxan kütləvi məzarlıqlarda özünü əks etdirir. Həmin məzarlıqlar

mane olur. Doğrudur, BMT Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və torpaqlarımızın işğalı ilə bağlı rəsmi sənədlər qəbul edibdi. Lakin nə Minsk qrupu, nə də BMT və digər qurumlar qəti mövqe ortaya qoymur, düşmənin cəzalandırılmasına imkan vermir. Bütün bunlara baxmayaraq, Azərbaycan hökuməti və xalqı gec-tez Xanın kəndində, eləcə də bütün ərazilərimizdə bayrağımızı dalğalandıracaq və tarixi ədalət bərpa olunacaqdır.

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi, Prezident Administrasiyasının Xarici Siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyevin də dediyi kimi, "Amma onu da qeyd etməliyik ki, Azərbaycan BMT Nizamnaməsini 51-ci maddəsində də nəzərdə tutulduğu kimi, bütün vasitələrdən istifadə edərək beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərəhədləri daxilində ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin etmək hüququnu hər zaman özündə saxlayır. Bundan irəli gələn nəticələrə görə isə məsuliyyət Ermənistanın üzərinə düşəcək".

Yəqin ki, bu gerçək və haqqımız, hüququmuz olan məsələ barəsində öncə erməni hakimiyyəti, eləcə də Minsk qrupunun həmsədriləri artıq fikrləşməli olduqlarını dərk edəcəklər! Ali Baş Komandanımızın bəyan etdiyi kimi, Azərbaycanın səbri hüdudsuz deyil!!!

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDUNUN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

